

Szanowni Czytelnicy,

oddajemy w Państwa ręce 124 tom „Archeionu”, jak zawsze z nadzieją, że publikowane w nim prace spotkają się z Państwa uwagą i zainteresowaniem. Liczymy na to, że będą również inspiracją do refleksji oraz przyczynią się do podjęcia dialogu i polemiki. Otwarty dostęp do elektronicznej wersji artykułów opublikowanych w poszczególnych tomach znacząco ułatwia dyskusję nad zagadnieniami w nich podejmowanymi. Podkreślamy, że łamy „Archeionu” są otwarte na dyskusję i nieustająco zachęcamy do nadsyłania prac prezentujących inne podejścia i poglądy na kwestie poruszone w opublikowanych tekstach.

Zmiany wprowadzane stopniowo od kilku lat ugruntowały pozycję „Archeionu” jako czasopisma rozwijającego tradycję polskiego środowiska archiwalnego, promującego najnowszą myśl naukową w dziedzinie nauki o archiwach oraz dyskurs naukowy z polskim i międzynarodowym środowiskiem badaczy. Jesteśmy czasopismem wydawanym w trybie darmowego otwartego dostępu bez ograniczenia czasowego (tzw. diamentowego otwartego dostępu). Naszą powinnością jako redaktorów czasopisma naukowego jest określanie tematyki, stylu czasopisma oraz dbanie o jego wysoki poziom. W tym celu staramy się zapewnić odpowiednie standardy etyczne, recenzyjne, edytorskie oraz merytoryczne, publikując teksty wartościowe i ważne dla współczesnej archiwistyki. Zasady te będą determinować działalność czasopisma także w kolejnych latach, a najważniejszym kryterium oceny naszej pracy okaże się, tak jak w latach poprzednich, uznanie czytelników i – mamy nadzieję – rosnące zainteresowanie publikowanymi artykułami.

Tom 124 „Archeionu” otwiera wygłoszony 25 października 2023 r. w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie wykład dr Laury Millar, gościni drugiej edycji otwartych wykładów Konarski Lectures, pt. *Managing “the shapeless mass” in the digital age*. Dr L. Millar jest międzynarodową, uznaną specjalistką w dziedzinie zarządzania dokumentacją i archiwami, nauczycielką akademicką i ekspertką Międzynarodowej Rady Archiwów, autorką wielu artykułów naukowych i publikacji zwartych. Jej najważniejsze prace to akademicki podręcznik *Archives:*

principles and practices, wydany w 2010 i 2017 r. (wyd. I – Londyn 2010, wyd. II – Chicago 2017), wyróżniony w 2011 r. *The Society of American Archivists' Waldo Gifford Leland Award*, oraz monografia *A matter of facts: the value of evidence in an information age* (Chicago 2019).

W dziale tematu wiodącego tomu, nazwanego przez nas Konteksty archiwalne, publikujemy 3 artykuły nawiązujące do współczesnego postrzegania archiwum i dokumentu archiwalnego w różnych kontekstach: kulturowym, społecznym, politycznym i prawnomiędzynarodowym. Prace są pokłosiem sesji panelowej pn. „Archives as cultural phenomenon”, która odbyła się w ramach IV Kongresu Zagranicznych Badaczy Dziejów Polski „Spotkania kultur” w Krakowie 21 października 2022 r. Dział otwiera esej prof. Erica Ketelaara, cenionego archiwisty, wieloletniego szefa archiwów holenderskich, wykładowcy uniwersytetów w Leiden i Amsterdamie, byłego przewodniczącego Międzynarodowej Rady Archiwów (1998–2000), autora i redaktora naczelnego czasopisma „Archival Science”. Prof. E. Ketelaar rozpatruje archiwum w wymiarze epistemologicznym, a nie jedynie jako zbiór źródeł dokumentalnych. Rozważa, w jaki sposób na przestrzeni XIX i XX w. ewoluowało rozumienie archiwów, zarówno jako zjawiska kulturowego, społecznego, jak i politycznego. Dzisiejsze podejście do archiwum akcentuje nie tylko jego wartość jako źródła informacji o przeszłości, lecz także historię kontekstową: opisującą dlaczego, kto, co i jak archiwizuje, a wszystko to w zmieniających się uwarunkowaniach społecznych i technologicznych. W tym dziale znajduje się także artykuł wieloletniej szefowej archiwów amerykańskich prof. Trudy Haskamp Peterson, w ostatnich latach zaangażowanej w działalność organizacji międzynarodowych. Prof. T. Peterson, w sposób niezwykle interesujący i odmienny od dominującego w Europie podejścia, rozważa kwestie ochrony prywatności jako jednego z kluczowych zagadnień podczas określania zakresu publicznego udostępniania materiałów archiwalnych. Autorka przeprowadziła analizę konwencji, umów i dokumentów międzynarodowych przyjętych po 1945 r., zawierających ograniczenia dostępu do materiałów archiwalnych ze względu na ochronę prywatności. W podsumowaniu przedstawiła najważniejsze aspekty kontekstu społeczno-kulturowego materiałów archiwalnych, które powinny być brane pod uwagę przez archiwistów w toku zarządzania materiałami zawierającymi informacje wrażliwe. Dział zamyka opracowanie dr Dietera Schlenkera, dyrektora Archiwum Historycznego Unii Europejskiej przy Europejskim Instytucie Uniwersyteckim we Florencji, poświęcone kształtowaniu zasobu

archiwalnego instytucji Wspólnot Europejskich, a następnie Unii Europejskiej, jako nowego modelu archiwum ponadnarodowego.

W dziale Studia i materiały publikujemy 6 artykułów autorów polskich i zagranicznych, poświęconych kulturowym aspektom archiwistyki: szeroko rozumianej problematyce egodokumentów, rozpatrywanej w punktu widzenia historiografii i źródłoznawstwa (Waldemar Chorążyczewski, Stanisław Roszak, *Privacy of documents – documents of privacy. Remarks on personal sources in historical and archival studies*), archiwoznawstwa (Piotr Falkowski, Kamila Siuda, *Egodocumentality of personal file: personality – mentality – world of values. On the example selected archives of the 20th century*), a także archiwizacji egodokumentów cyfrowych (Bartłomiej Konopa, Agnieszka Rosa, *Egodokumentalne ślady człowieka w Internecie i ich archiwizacja*). Prof. Wojciech Piasek w pracy *Towards a new archival science. Anthropologising the archive and the archival materials* analizuje dwudziestowieczny zwrot w archiwistyce w stronę jej kulturowego pojmowania na gruncie antropologicznego rozumienia kultury, nazywając ten kierunek zmian nową archiwistyką. Do współczesnych procesów kultury masowej, mających wpływ na działalność archiwów, nawiązuje dr Hadrian Ciechanowski, analizując zjawisko tzw. macdonaldyzacji instytucji archiwalnych (*McDonaldization of archives (an introduction to discussion)*). Dział uzupełnia archiwoznawczy artykuł ukraińskiej archiwistki (pracującej obecnie w Polsce) – prof. Iryny Matyash, poświęcony dokumentom dyplomatycznym, odnoszącym się do polsko-ukraińskich stosunków między państwowych w latach 1918–1991, przechowywanym w archiwach Ukrainy.

Do działu Recenzje i omówienia zaprosiliśmy archiwistów zagranicznych i polskich, dając im możliwość zarekomendowania powstałych w ostatnich latach publikacji poświęconych archiwistyce, które w ich opinii były znaczące, zarówno ze względu na wartość naukową, jak i nowatorskie podejście do archiwów i archiwistyki. Mamy nadzieję, że nasze propozycje spotkają się z Państwa zainteresowaniem.

Redakcja